RubenWillaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Misweg 23
(Oudenaarde, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2019I183
September 2019

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Aaron Willaert, Wouter Van Goidsenhoven, Clara Thys

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2019
Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1 Resultaten van het bureauonderzoek 7

1.1 Administratieve gegevens 7
1.2 Onderzoeksopdracht 9

1.2.1 Doelstelling 9
1.2.2 Onderzoeksvragen 9
1.2.3 Juridische context 9
1.2.4 Randvoorwaarden 9
1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein 9

1.3 Werkwijze en strategie 10

1.3.1 Methode 10
1.3.2 Fysisch geografische situatie 10
1.3.3 Historische context en bekende archeologie 10
1.3.4 Archeologische indicatoren 10
1.3.5 Verstoringshistoriek 11
1.3.6 Introductie tot het projectgebied 12

1.3.6.1 Ruimtelijke situering 12
1.3.6.2 Geplande werken 13

1.4 Assessmentrapport 14

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie 14

1.4.1.1 Landschappelijke situering 15
1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie 20
1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie 21
1.4.1.4 Bodemvormingsprocessen 22

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis 23

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden 23
1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen 33
1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen 34
1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen 38

1.5 Synthese 41

2 Bibliografie 43

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).....12
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).....13
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt). 16
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt). 17
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt). 17
Figuur 8: Hoogteverloop, N-Z (Bron: Geopunt).....18
Figuur 9: Hoogteverloop, W-O (Bron: Geopunt). 19
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..20
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). .21
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).....22
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km (Bron: Geopunt).....24
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....34
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt). 35
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt). 35
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....36
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1884 (Bron: NGI Cartesius). 36
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1910 (Bron: NGI Cartesius). 37
Figuur 20: projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....38
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).....39

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....39
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....40
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).....40

TABELLENLIJST

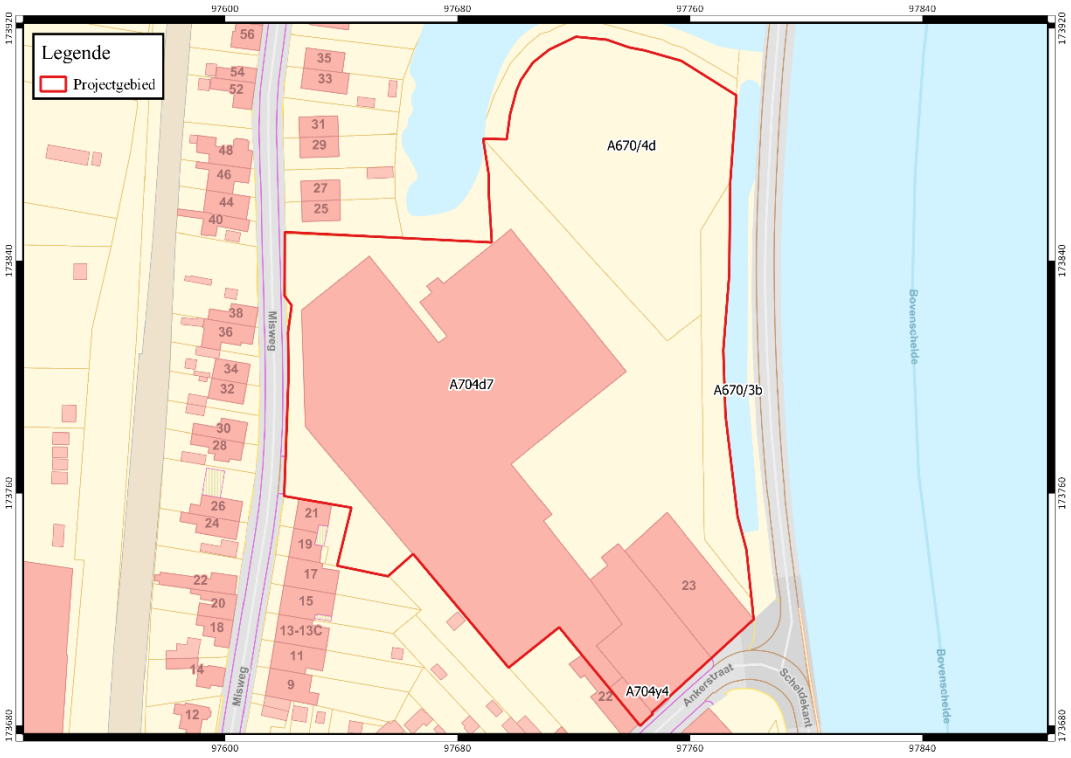
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....7
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....14

1 Resultaten van het bureauonderzoek

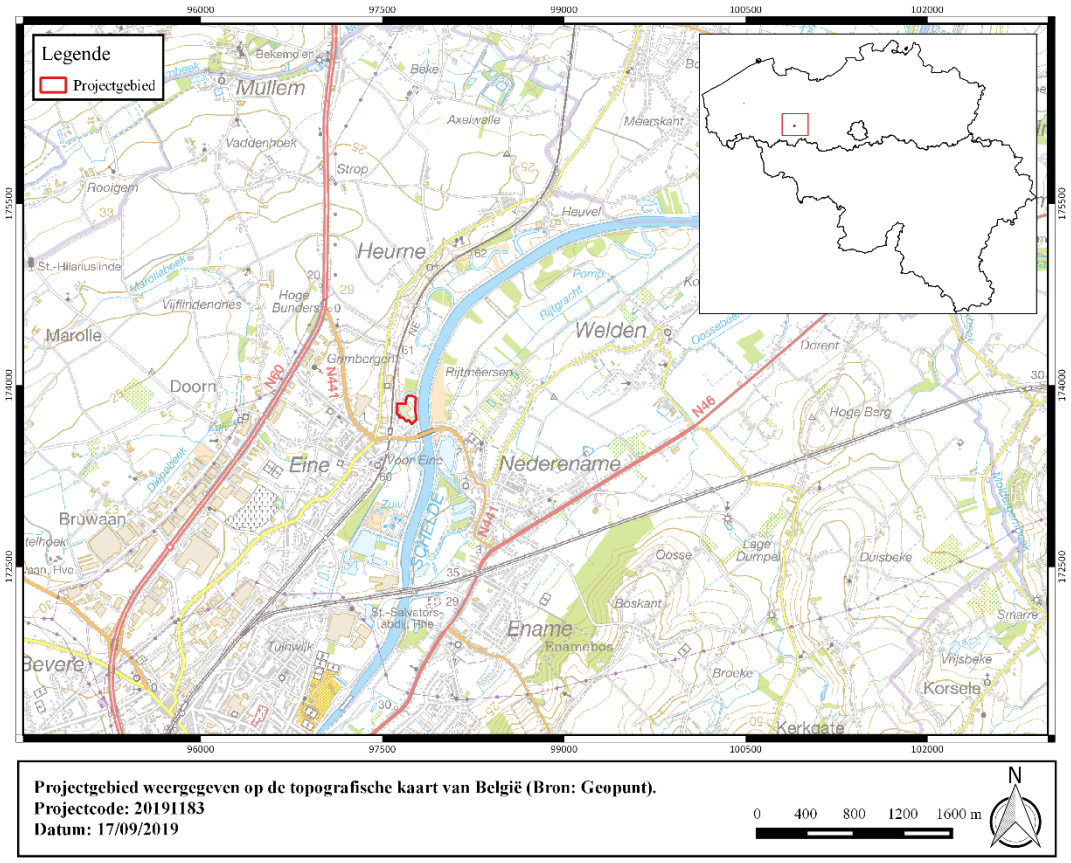
1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Oudenaarde
	Deelgemeente	Eine
	Postcode	9700
	Adres	Misweg 23 9700 Eine
	Toponiem	Misweg 23
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X_{min} = 97530 Y_{min} = 173677 X_{max} = 97883 Y_{max} = 173921
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Oudenaarde, Afdeling 2 (Eine), Sectie A, nr's: 704d7, 670/4d, 670/3b, 704y4 Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan deels in een zone bestemd als industriegebied, deels in een zone bestemd als natuurgebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 5000 m^2 of meer beslaat.

De oppervlakte van de bodemingreep in kwestie bedraagt 1,81 ha; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Misweg 23 Oudenaarde werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed[1] geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

[1] https://cai.onroerenderfgoed.be/

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Ferrariskaart, 1771-1777
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840
- Vandermaelenkaart, 1846-1854
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp, 1842-1879
- Topografische kaart 1884
- Topografische kaart 1910

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.[2]

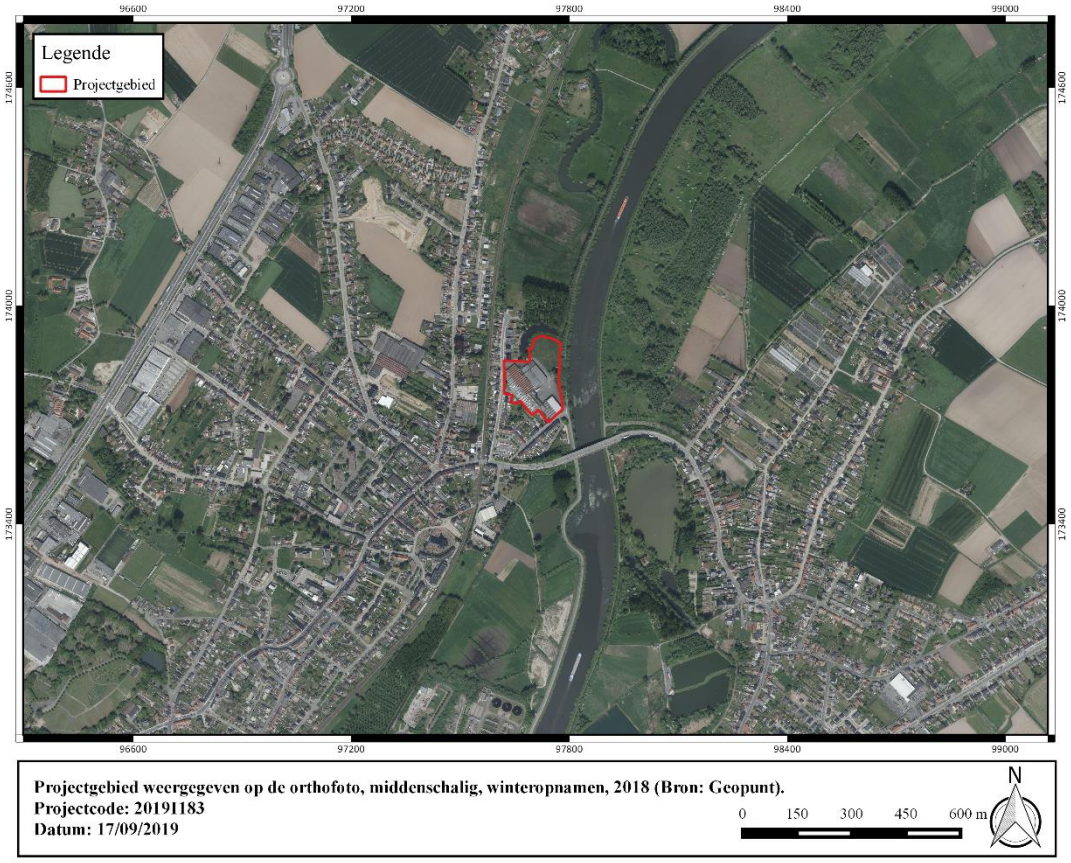
[2] http://www.geopunt.be/

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het plangebied is gelegen in Eine, deelgemeente van Oudenaarde, in de provincie Oost-Vlaanderen. Eine is een landbouw- en woondorp gelegen aan de linkeroever van de Bovenschelde. De deelgemeente grenst ten noorden aan Mullem en Heurne, ten oosten aan Nederename, ten zuiden aan Ename, Oudenaarde en Bevere en ten westen aan Ooike en Wannegem-Lede.

Het plangebied zelf is omgeven door de Bovenschelde ten oosten, een resterend deel van een meander ten noorden, de Misweg ten westen en bebouwing en de Ankerstraat ten zuiden. De dorpskern van Eine situeert zich ca. 500 meter ten zuidwesten.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

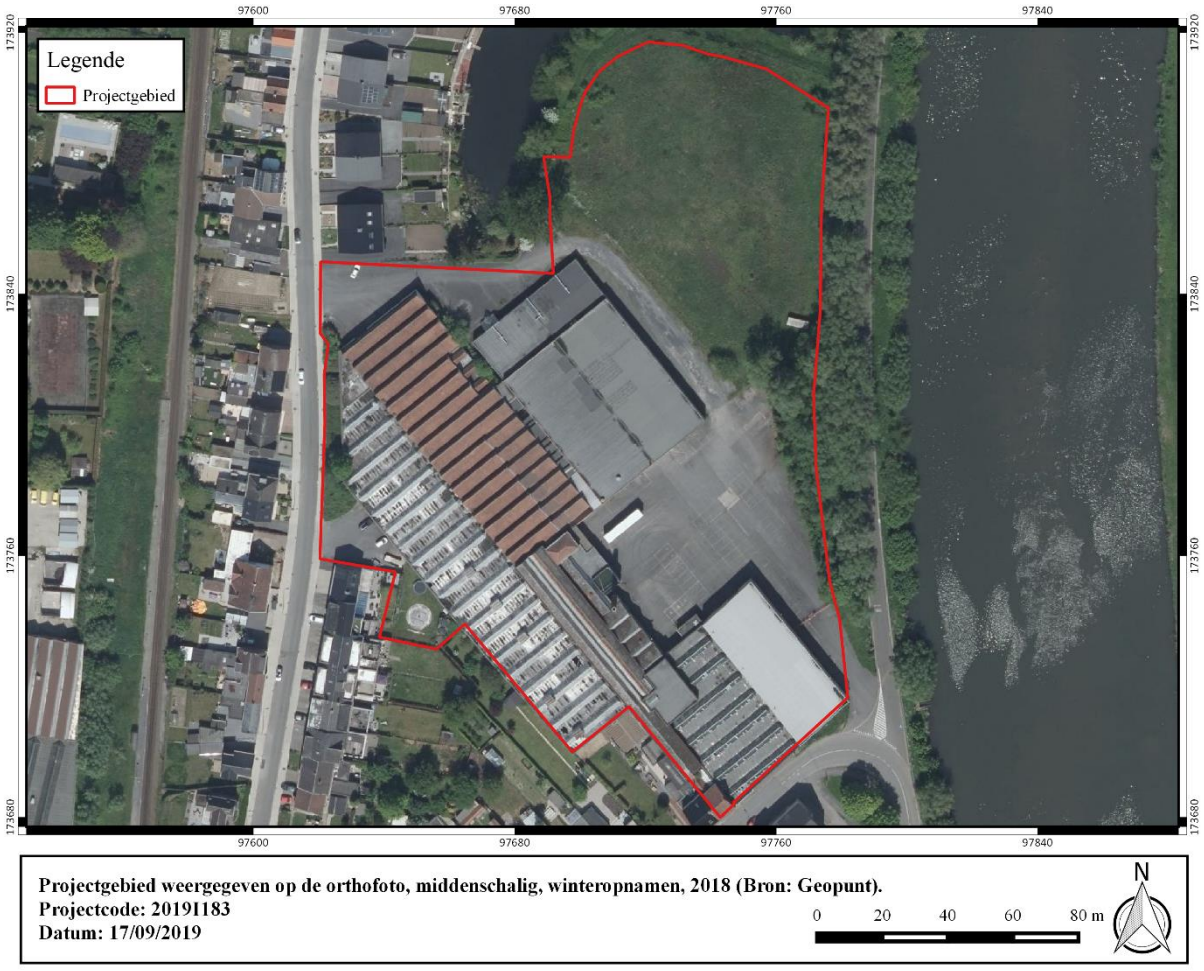
1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 2,53 hectare. Op heden is ca. 1, 18 ha van het terrein bebouwd, bijkomend is ca. 6300 m² verhard. De noordelijke sector van het plangebied bestaat uit grasland en is braakliggend. De bebouwing betreft het voormalige gebouwenbestand van het automatiseringsbedrijf Alvey. Het bedrijf levert magazijn-, palletiseer- en distributiesystemen. Op heden zijn de gebouwen niet onderkelderd.

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant de sloop van het bestaande gebouwenbestand, inclusief fudneringen en de uitbraak van de bestaande verharding. Na deze werken wordt het terrein ter hoogte van de verharding en bebouwing genivelleerd en bouwrijp gemaakt. Voor het bouwrijp maken van het terrein dient rekening gehouden te worden met een afgraving van max. ca. 50 cm-mv. De noordelijke groenzone blijft onaangeroerd. De gecombineerde oppervlakte van de geplande werken bedraagt 1,81 ha.

Voor een eventuele toekomstige ontwikkeling van het terrein zal een nieuwe vergunningsaanvraag worden ingediend.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	***Informatie***
Landschappelijke situering	Stedelijke gebieden en havengebieden
Tertiair	Lid van Moen
Quartair	Type 3a
Bodemtypes	OB, OT
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	9.8 – 12.0 m TAW
Hydrografie	Boven-Scheldebekken, deelbekken Scheldeheuvels.

1.4.1.1 Landschappelijke situering

Het plangebied is gelegen binnen stedelijke gebieden en havengebieden.

De geschiedenis van de huidige Schelde en haar voorlopers gaat minstens twee miljoen jaar terug. De laatste twee miljoen jaar was een periode met afwisselend koude en gematigde perioden. Gedurende de koudere perioden vond een wereldwijde temperatuurdaling plaats en heerste in onze streken een koud toendraklimaat. Door de opslag van het zeewater in de ijksappen daalde de zeespiegel met meer dan honderd meter t.o.v. het huidige peil. Door de droogligging begonnen de rivieren zich sterk in te snijden en diepten zij hun valleien uit in de tertiaire lagen, waardoor het landoppervlak versneden en verlaagd werd. Sommige heuvels – die getuigenheuvels genoemd worden - bleven geïsoleerd boven het landschap uitsteken. De rivierdalen werden na een insnijding vaak weer opgevuld met een dik pakket zandig materiaal. Omdat dit zand in het open toendralandschap gemakkelijk kon opwaaien kwamen zogenaamde dekzanden tot ontwikkeling.

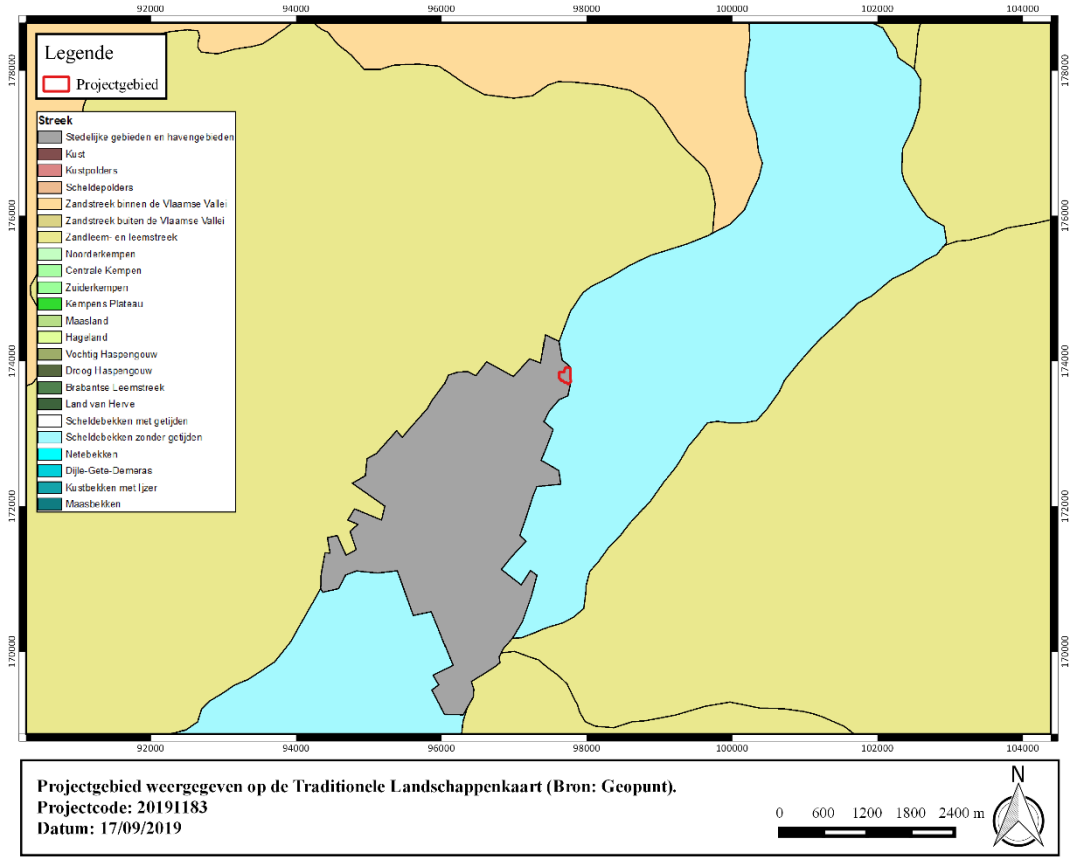
De gematigde perioden waren meestal korter en kenden een klimaat dat vergelijkbaar is met dat van nu. Door het smelten van de ijskappen, steeg de zeespiegel. De riviervalleien werden opgevuld met kleiïge en venige sedimenten. Voor de Schelde was de belangrijkste wijzing in het rivierpatroon de vorming van de Vlaamse Vallei, waarschijnlijk ca. 800.000 tot 400.000 jaar geleden. De Vlaamse Vallei is een grotendeels opgevuld rivierdal dat tijdens een sequentie ijstijden werd uitgeschuurd tot 20 à 25 meter onder de huidige zeespiegel. De Vlaamse Vallei werd bij het begin van de laatste ijstijd opnieuw uitgeschuurd en daarna opgevuld met vooral zandige afzettingen die plaatselijk 25 m dik kunnen zijn. Tegen het eind van het Weichseliaan werd het huidige peil bereikt van ca. 5 – 7 m TAW.

Waarschijnlijk vond aan het eind van het Weichseliaan (Laat-Glaciaal) ook de overgang plaats van een verwilderd naar een meanderend rivierpatroon. Het milder wordende klimaat en de toename van de plantengroei zorgden voor een afname van de erosie. Kenmerkend voor een meanderende rivier is de enkelvoudige bedding met min of meer sterke bochten. Aan de buitenkant van de bochten vindt uitschuring plaats omdat het water daar sneller stroomt, aan de binnenkant is er een afzetting van materiaal.[3] Een dergelijke meanderstructuur was tot recent duidelijk zichtbaar binnen het projectgebied dat oorspronkelijk door een meander werd aangesneden. De overgang van een verwilderd naar een meanderend rivierpatroon ging gepaard met een insnijding waardoor de toenmalige Scheldevlakte enkele meters beneden het opvullingsniveau van de Vlaamse Vallei kwam te liggen. Deze insnijding bepaalde het uitzicht van de huidige riviervlakte, gezien de latere riviererosie- en afzetting zich beperkte tot het gebieden binnen de laatglaciale overstromingsfase. Vanaf Heurne – Ename waar langs beide zijden hoge valleiwanden aanwezig zijn, heeft de laatglaciale Schelde een duidelijk ingesneden alluviale vlakte gevormd die nog zeer sterk door de opvallende taluds is beschermd. Het plangebied situeert zich integraal binnen deze alluviale vlakte op een hoogte van ca. 9.8 – 12 m TAW. De oorspronkelijke hoogte van de alluviale vlakte bedraagt ca. 9.3 m TAW. Allicht zijn aanzienlijke delen van het terrein opgehoogd bij de opvulling van de oorspronkelijke meander en de inrichting van het terrein in functie van zijn industriële ontwikkeling. Binnen de grenzen van het onderzoeksgebied werd in de jaren ‘60 reeds een spoelboring gezet tot op een diepte van 23m onder het maaiveld. Bij de interpretatie van de waargenomen sedimenten wordt de bovenste 6m beschreven als ‘aangebracht’.[4]

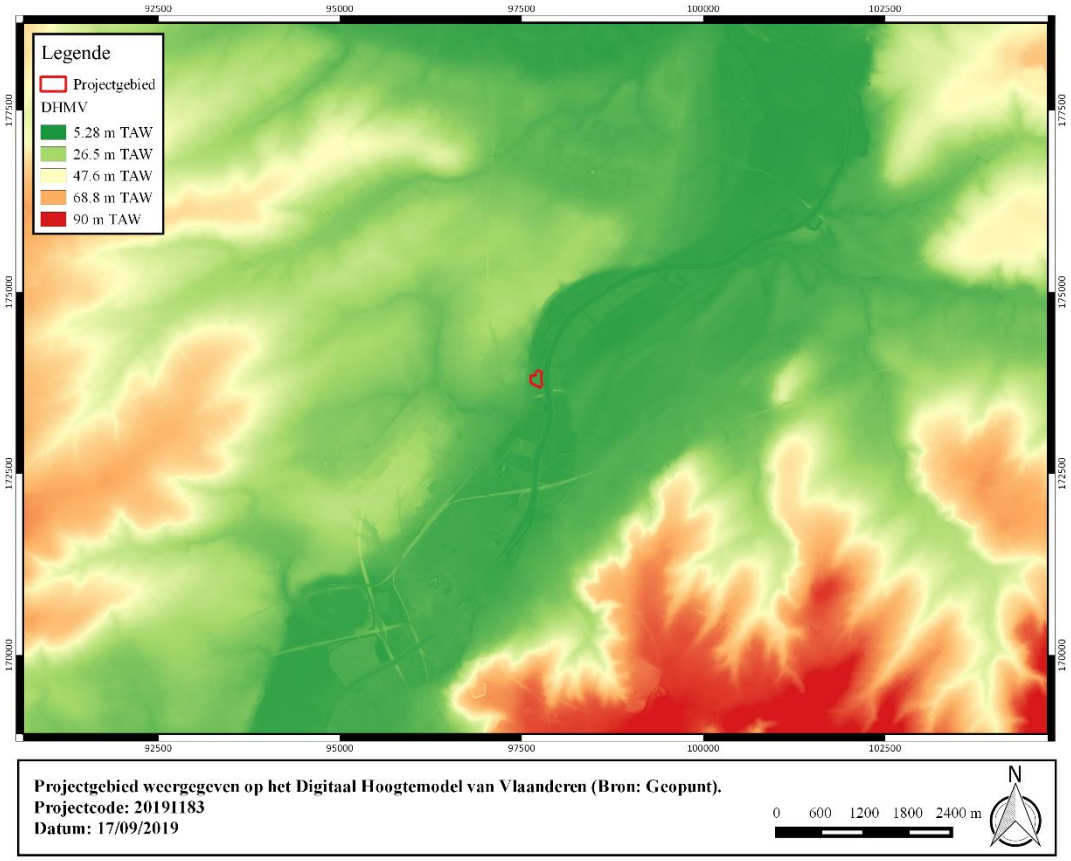
[3] Van Strydonck, M & De Mulder, G. 2000. De Schelde: het verhaal van een rivier, Leuven
[4] DOV Boorrapport, proefnummer kb29d84e-B155

Precies ten westen van het plangebied is een sterk talud waar te nemen die de scheiding vormt met de uitlopers van het Leie-Schelde interfluvium die zich precies ten westen van het plangebied situeren op een hoogte van ca. 15 – 18 m TAW.

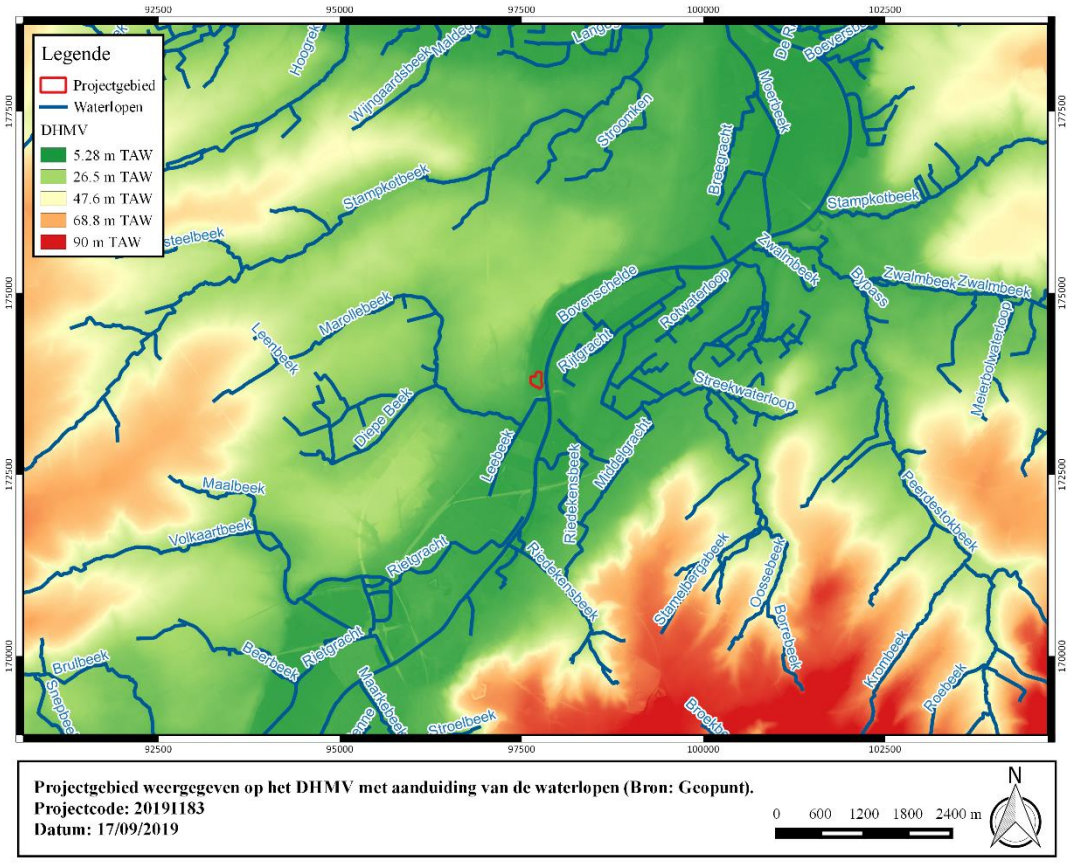
Hydrografisch is het plangebied gelegen binnen het Boven-Scheldebekken, deelbekken Scheldeheuvels.

Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

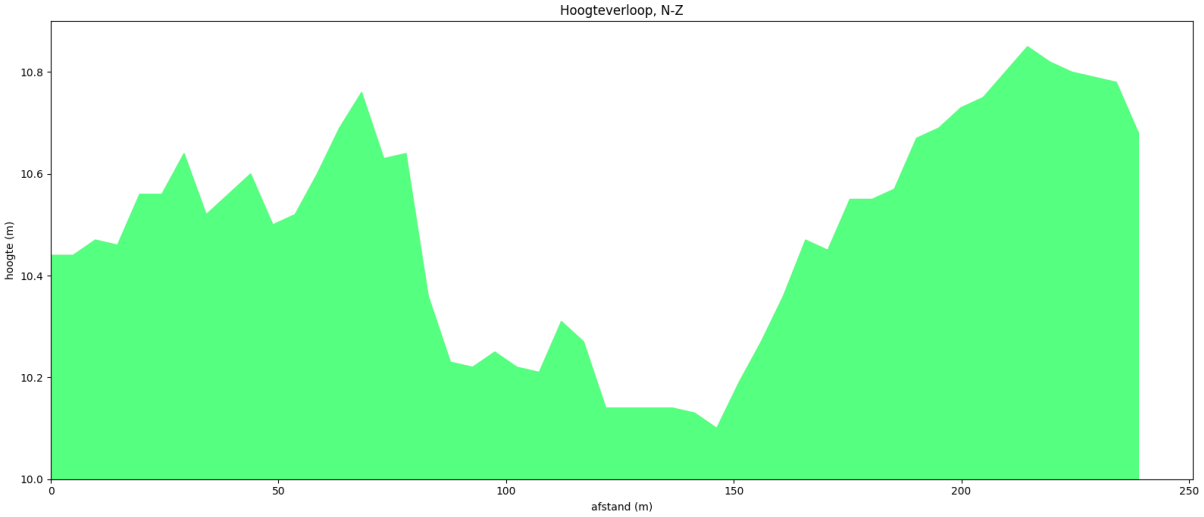

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

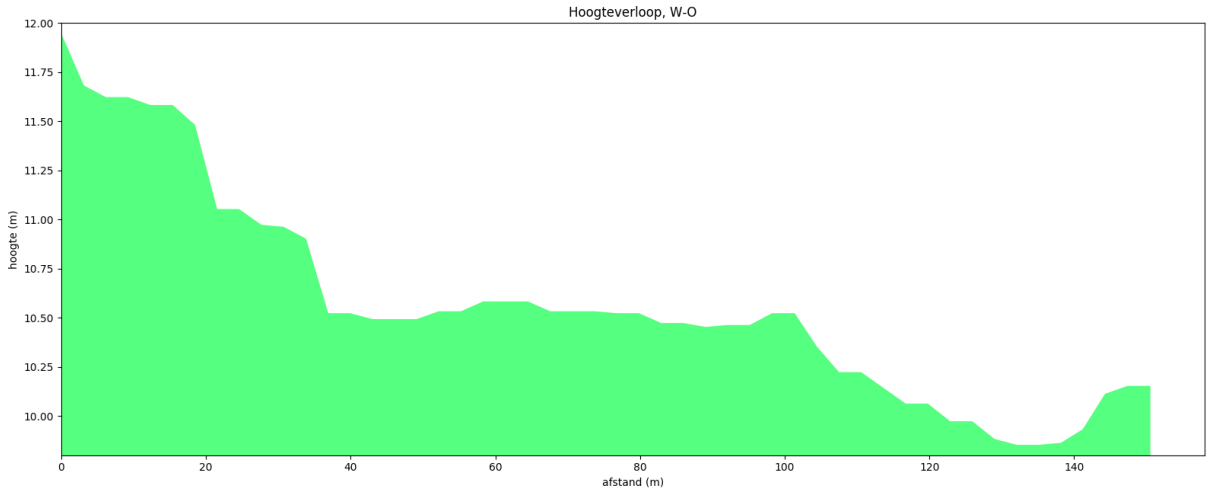

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

Figuur 8: Hoogteverloop, N-Z (Bron: Geopunt).

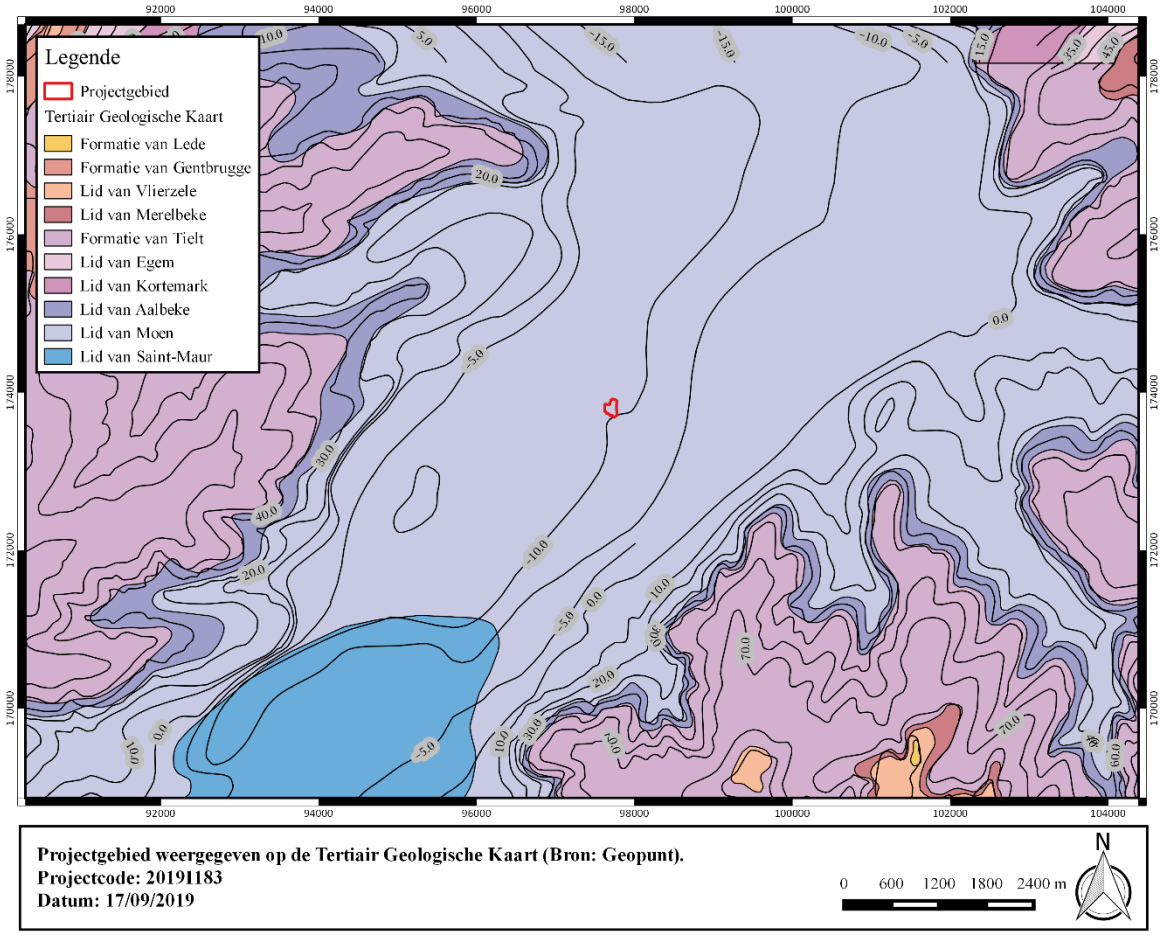

Figuur 9: Hoogteverloop, W-O (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Moen (Formatie van Kortrijk).** Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

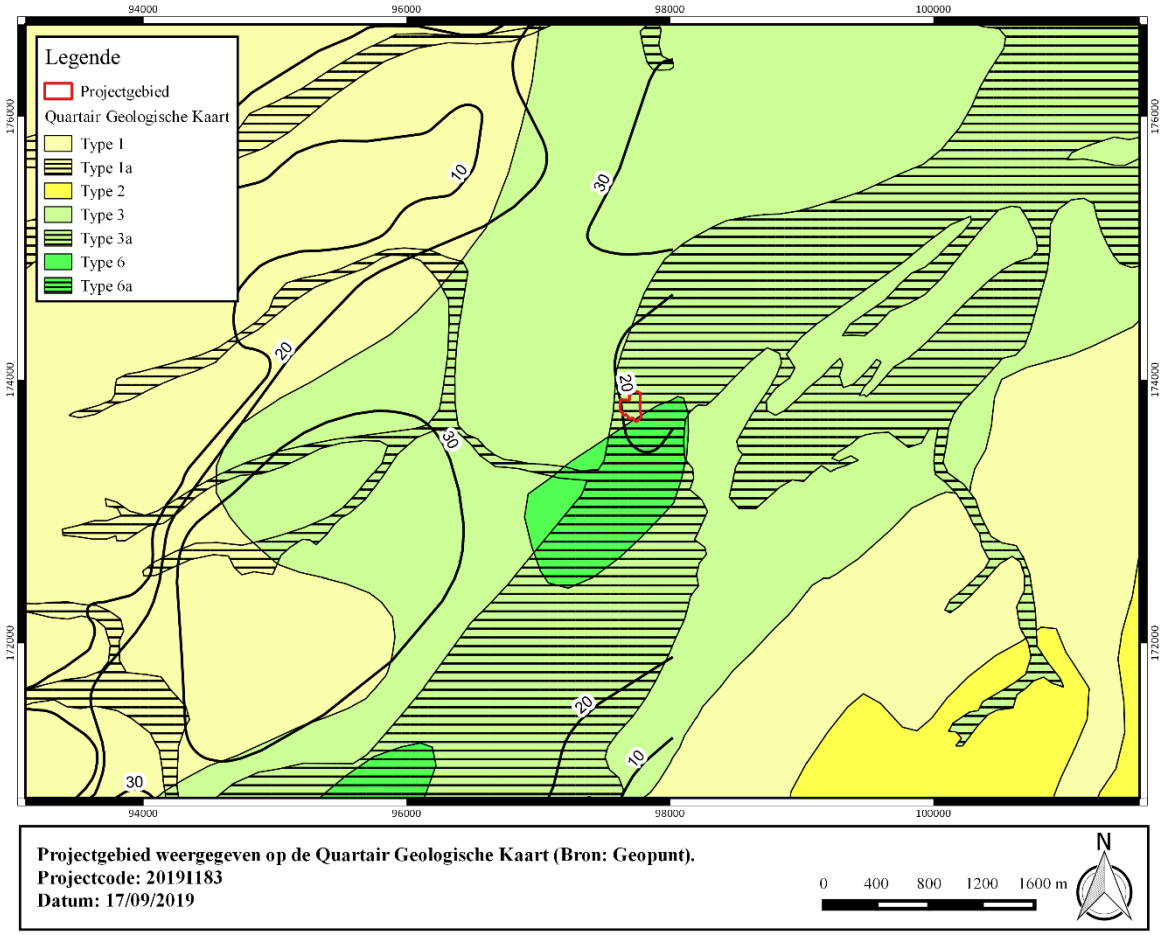
Het Lid van Moen is afgezet tijdens een periode van zeespiegelschommelingen, wat resulteerde in een heterogeen sedimentpakket. Het is een grijze kleiige silt, waartussen intercalaties voorkomen van zand met grof glauconiet of gebroken schelpresten. Deze grove lagen zijn vermoedelijk afgezet tijdens stormperiodes (tempestieten). Naar het noorden en noordoosten toe gaat deze eenheid over naar een meer homogene kleiigere afzetting.

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Quartair Type 3a.** Het bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen. Binnen deze afzetting kunnen mogelijk hellingsafzettingen van het Quartair voorkomen. Lokaal kan deze eolische afzetting afwezig zijn. De top bestaat uit een fluviatiele afzetting (organochemisch en perimarien incluis) van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal.

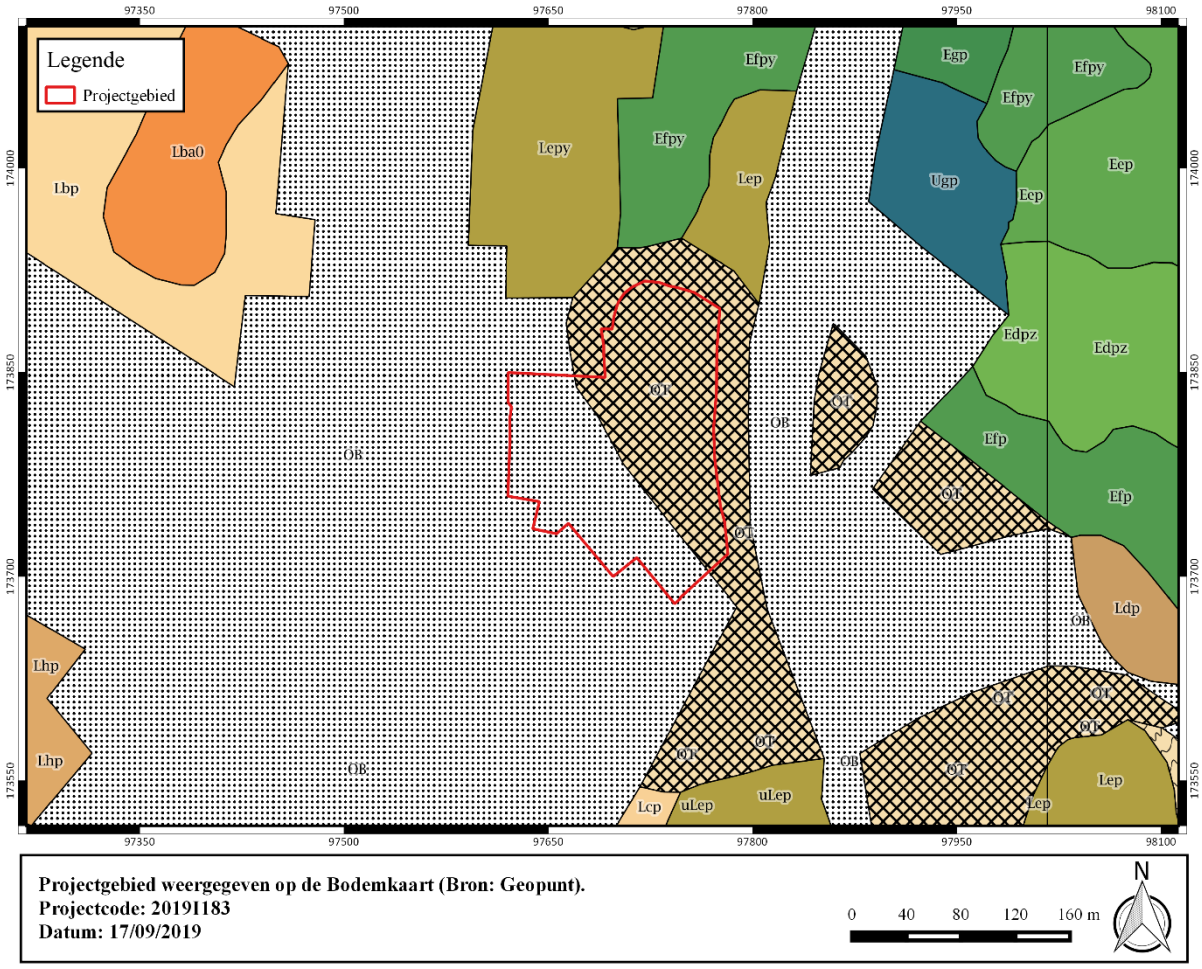

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Bodemvormingsprocessen

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Het bodemtype **OT** is een sterk vergraven grond waarbij de natuurlijk aanwezige bodem volledig verstoord kan zijn

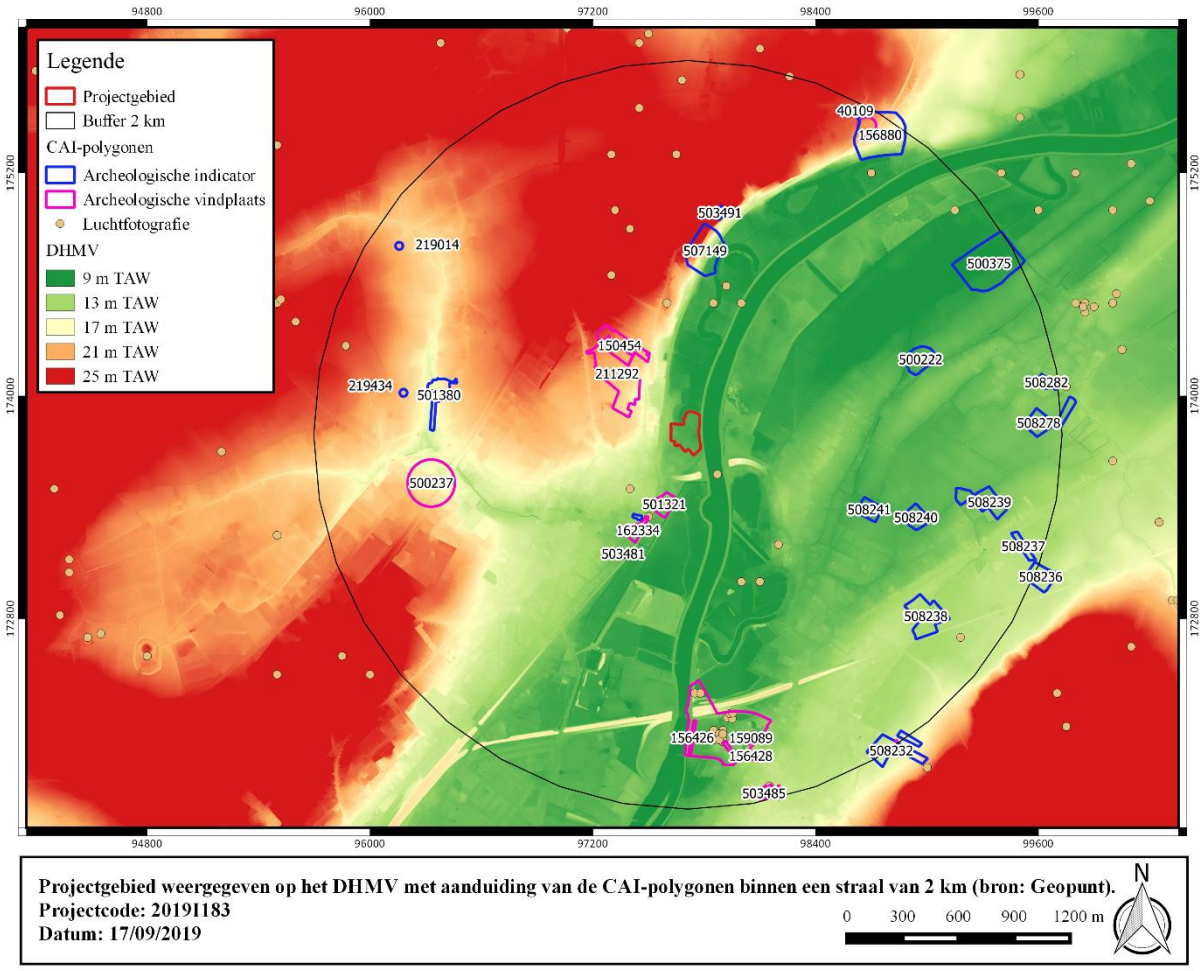

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Op het onderzoeksgebied zijn geen archeologische waarden gekend. In de ruime omgeving van Eine zijn echter een groot aantal archeologische vindplaatsen vastgesteld. Ten zuiden van het onderzoeksgebied, in het alluvium, werd eind de jaren ’70 het restant van een laatmiddeleeuwse nederzetting en bijhorend areaal ondezocht. Hierbij werden resten van de kerk en het kerkhof op het neerhof onderzocht waarbij een tweeledige gracht werd aangesneden. Er kan niet met zekerheid gesteld worden dat het een typische castrale motte betreft (CAI 501321). Net ten zuiden hiervan werden bij een proefsleuvenonderzoek aan het Eineplein enkele restanten aangesneden van vroegmoderne bewoning (CAI 162334). Ten noordwesten van het onderzoeksgebied, op hoger gelegen terrein, werden bij een proefsleuvenonderzoek in 2015 resten van neolithische bewoning onderzocht. Het betreft vermoedelijk een plattegrond van een structuur met standgreppel. Enkele (paal-)kuilenclusters en greppels. Hierbij werden verschillende vuurstenen artefacten gerecupereerd (CAI 211292). Een proefsleuvenonderzoek dat uitgevoerd werd in 2008 net ten noorden van deze neolithische concentratie bracht echter geen archeologisch relevante relicten aan het licht (CAI 150454). Aan de overzijde van de Schelde is vooral de abdijsite van Ename een belangrijke archeologische site. Tijdens verschillende onderzoekscampagnes vanaf het eind van de jaren ’70 werden er vondstmateriaal uit het neolithicum en metaaltijden gerecupeerd evenals resten van het vroegmiddeleeuwse castrum, de kerk, de haven en sporen van het leven in de laatmiddeleeuwse abdij onderzocht. De analyse van het vondstmateriaal en de verschillende structuren bracht een schat aan informatie aan het licht over de consumptiepatronen van de monniken in de late middeleeuwen en jongere perioden (CAI 501031). Naast de gekende archeologische sites zijn op het kaartbeeld eveneens cartografische indicatoren opgenomen die wijzen op laatmiddeleeuwse infrastructuur. In de omgeving zijn eveneens een aantal veldprospecties uitgevoerd waarbij lithische artefacten en aardewerk uit de Romeinse periode en middeleeuwen zijn gerecupereerd. Tevens werd ten noordoosten van het onderzoeksgebied, op de rand van de riviervallei door middel van luchtfotografische prospectie een circulaire structuur met een diameter van ca. 250m herkend. Archeologisch onderzoek nabij deze structuur in de jaren ’80 bracht resten van volmiddeleeuwse bewoning aan het licht (CAI 156880 & CAI 40109). Kort gesteld wijzen de gekende waarden op menselijke aanwezigheid sinds het neolithicum. De sporen van bewoning op de linkeroever van de Schelde situeren zich allen op het hoger gelegen plateau.

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

40109	Opgraving (1983); NK: 150 meter Volle middeleeuwen: Enkele afvalkuilen met middeleeuws schervenmateriaal, een silo (?), sporen van een houtbouw, maalsteenfragmenten, grachten Bron: Callebaut D. & Van Der Plaetschen, P., 1984: Middeleeuwse bewoningssporen nabij het Torenhof te Heurne. In: Archaeologia Belgica, 1984, dl 258, p 107-111
150454	Mechanische prospectie (2008); NK: 15 meter Onbepaald: 1 gracht, 2 parallelle greppeltjes (met in vulling gracht scherf handgemaakt aardewerk) Bron: Taelman E. & Urmel L., 2008. Archeologisch proefonderzoek Oudenaarde Heurnestraat (05/08/2008-11/08/2008), onuitgegeven rapport.
152214	Controle van werken (2002); NK: 15 meter

	Volle middeleeuwen: 4-tal vrij grote ondiepe kuilen; 4-tal kleinere kuiltjes; 4-tal kuilen en 8 paalsporen. Aan de hand van het materiaal uit deze kuilen (o.a. Rijnlandse roodbeschilderde ceramiek) kunnen deze kuilen gedateerd worden in de 11de-12de eeuw. Bron: Ameels V. & De Groote K. 2003, Elfde- tot twaalfde-eeuwse kuilen te Ename (Abdijstraat) (O.-Vl.), in: Archaeologia Mediaevalis, jg. 26, p. 9
156426	Opgraving (1998); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: een brede en een smalle gracht – kuilen – funderingen van het kalkhuisje van de abdij Nieuwe tijd: gracht Bron: De Groote K., IAP Opgravingen en waarnemingen verricht door de Buitendienst Oost-Vlaanderen, tussen 1990 en 1999, uitgezonderd de abdijsite van Ename.
156428	Controle van werken (2009); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: 2 haaks op elkaar staande greppels, mogelijk gaat het om een oude perceelstructuur – 3 grote extractiekuilen – cultuurlaag – omvangrijke afvalkuil, verschillende kuiltjes, 10-tal paalkuilen, 3 oventjes – gracht waarin een 12de-eeuwse zilveren denier werd teruggevonden; mogelijk gaat het om een erfafbakening Late middeleeuwen: sporen van baksteenbouw, restanten van een dubbelhaard – enkele muren, o.a. de restanten van een fundering op spaarboog en een fundering met steunberen Bron: Ameels V. 2013: Ename- Abdijstraat. Opgravingsrapport, Intern OE- rapport, Brussel.
156429	Controle van werken; NK: 15 meter Middeleeuwen: middeleeuwse kuil Bron: Informatie v. V. Ameels n.a.v. controle CAI
159089	Mechanische prospectie (2010); NK: 15 meter Middeleeuwen: De Lange Gracht: gesitueerd ten zuiden van het abdijcomplex, vervulde samen met andere grachten en vijvers een belangrijke rol in de viskweek. Op 3 plaatsen werden de flankerende bakstenen beschoeiings- of keermuurtjes uit de 17de eeuw blootgelegd. Er werd een 12de-eeuwse gracht blootgelegd. Nieuwe tijd: baksteenoven op rechthoekige plattegrond met 4 stookmonden. 4 van de 5 stapelgangen zijn nog in situ bewaard gebleven. Bron: De Wandel T. & Deschieter J. 2011, Archeologisch onderzoek op de Lange Gracht te Ename, in: Handelingen van het Zottegems

	Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde vol. 15, pp. 247-251 (59-63)
162334	Mechanische prospectie (2012); NK: 15 meter Nieuwe tijd: concentratie van vrij slecht bewaarde muren en vloerniveaus waarin 2 fasen te herkennen zijn, te dateren tussen de postmiddeleeuwen en nieuwste tijd Bron: Vander Ginst V. & Smeets M. 2012, Het archeologisch vooronderzoek aan het Eineplein te Eine, Studiebureau Archeologie Archeo-rapport 117
208680	Mechanische prospectie (2014); NK: 15 meter Late middeleeuwen: wegdek dat fragmentarisch bewaard was, in doornikse kalksteen. Plaatselijk met boordstenen afgezoomd, ook in Doornikse kalksteen. Daaronder bevdinden zich verschillende funderingslagen. Nieuwe tijd: Muurtracés die de toegangsweg flankeren. Bron: Reyns N., Bruggeman J. 2014: Archeologisch vooronderzoek Ename (Oudenaarde) - Sint-Salvatorsstraat Abdijtuin, Rapporten All-Archeo bvba 239, Temse.
211292	Mechanische prospectie (2015); NK: 15 meter Neolithicum: 'Losse vondsten', waaronder afslagen, schrabbers, een fragment van een gepolijste bijl, een fragment in mijnvuursteen, en een bladvormige pijlpunt - paalsporen, o.a. enkele clusters, greppels, kuilen, sterk uitgeloogde grijze sporen. In de greppels werden enkele vuurstenen artefacten, o.a. een fragment gepolijste bijl, aangetroffen. Een rechthoekige structuur is mogelijk te relateren aan een gebouw met standgreppel. De structuur is 11m lang en 4,5m breed. 18^{e} eeuw: loden kogels Nieuwste tijd: Sporen van recente datering: greppels, kuilen, ploegsporen, en deel van een drainangesysteem. Onbepaald: aardewerk Bron: De Logi A., De Kreyger F., Heynssens N. 2015: Oudenaarde - Heurnestraat. Archeologisch vooronderzoek - februari tot april 2015, DL&H-Rapport 22, Deinze.
216044	Opgraving (2004); NK: 15 meter 17^{e} eeuw: duiker in functie van toegankelijkheid van het perceel Bron: Ameels V. s.d.: Mater-Kapellestraat- Bos 't Ename, intern rapport VIOE, Brussel.
500237	Controle van werken (1969); NK: 150 meter

	Midden-Romeinse tijd: afvalputten/beerputten – Romeinse villa Bron: Rogge, M., Velzeke, 02.09.2003
501031	Opgraving (1978, 1982, 1983, 1984, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1992, 1995, 1997, 2002) – Controle van werken (2002) – Natuurwetenschappelijk onderzoek; NK: 15 meter Laat-neolithicum: Lithisch materiaal – Aardewerk – Hertshoornen hak Vroeg bronstijd: aardewerk IJzertijd: aardewerk Vroege middeleeuwen: • Castrum (op een landtong, noordwestelijke zone) met donjon (camera, aula, capella) waarvan de fundering uit een raamwerk van boomstammen bestond, omgracht. • St-Salvator: stenen zaalkerk met vierkant koor, wordt later de abdijkerk. • Rond de kerk strekte zich een woonzone uit met greppels, houten gebouwen en Grubenhäuser (verschillende houtbouwen werden opgegraven), na de opgaven van de gebouwen werd het terrein met een 1m dik leempakket opgehoogt. • Portus (zuidoostelijke zone). • Fragmenten van vroegmiddeleeuws aardewerk Volle middeleeuwen: Verstoorde grafkuilen van het kloostergrafveld – Abdij met St-Salvatorkerk als abdijkerk (verlegging koor oudere kerk) en bijhorende kloostergebouwen (refectorium, pandgang, lavatorium, abtswoning, latrines). • Bij de priorij een 17de-eeuwse afvalput gevonden. • De westvleugel was oorspronkelijk opgetrokken in Doornikse kalksteen, maar werd op een bepaald moment (15de-16de eeuw?) vervangen door een baksteenstructuur. Hiermee ging een herindeling van de binnenruimte gepaard. • Er werden aan de westvleugel ook twee (brons)ovens gevonden. • De abtswoning was opgericht over twee los van het kloosterpand gelegen constructies. Vermoedelijk gaat het om artisanale gebouwen. • In de westvleugel twee middeleeuwse latrines bij een vertrek dat dienst deed als gastenverblijf of abtswoning. De inhoud van een van de latrines werd onderzocht op planten- en dierenresten. De konijnresten werden met C14 onderzocht en konden gedateerd worden in de 15de eeuw.

	• Afvalput in keukencomplex waarin grote hoeveelheid aardewerk werd gevonden (ca. 1200 stuks) naast glas, metaal, houtresten en bouwmateriaal. In de zone ten westen van de keuken werden turfblokken aangetroffen (te dateren eind 12de eeuw - begin 13de eeuw). • Beer- en afvalput in het gastenkwartier te dateren in de 14de - 15de eeuw. De vulling geeft informatie over de voeding binnen de laatmiddeleeuwse abdij. • In verscheidene vertrekken van het klooster werden resten van geglazuurde tegelvloeren aangetroffen. • Vermoedelijke kapel • In het noordelijke zijkoor van de 12de-eeuwse abdijkerk werd een puinlaag aangetroffen. Hierin werd een aan twee zijden bewerkte ivoren bovenstuk van een kromstaf gevonden. Deze is zeer goed te dateren (tussen 1170 en 1190) en behoorde wellicht toe aan ofwel abt Giselbert II ofwel abt Lambert III. • De abdij werd omgeven door een grachtenstelsel. • Abdijhoeve werd opgegraven Late middeleeuwen: dierlijk botmateriaal uit keukencontext werd onderzocht: voornamelijk vis, verder ook schelpdieren, varken, geit, schaap, enz… – 7 munten (sterlingen), o.a. van Edward I en Edward II, te dateren ca. 1320-1325 17de eeuw: Uit de afvalput van de priorij werd gerecupereerd: plantenresten (groenten, peulvruchten, vruchten,…), dierenresten (insecten, schelpdieren, vis, vogels, amfibieën, zoogdieren), menselijke resten. Bron: Ameels V. e.a. 2003, Recent Steentijdonderzoek in de regio Oudenaarde (Oost-Vlaanderen, België), in: Notae Praehistoricae 23, pp. 61-65; Ervynck A. & Van Neer W. 1992, De voedselvoorziening in de Sint-Salvatorsabdij te Ename (stad Oudenaarde, prov. Oost-Vlaanderen) I. Beenderen onder een keukenvloer (1450 - 1550 A.D.), in: Archeologie in Vlaanderen II, pp. 419-434; CALLEBAUT D., 1984: Het castrum van de mark Ename. In: Archaeologia Belgica, 1984, 258, p 102-106; Callebaut D. 1990, Ename: een portus en abdij (O.-Vl.), in: Archeologie 1990, p. 64-65
501321	Opgraving (1979); NK: 15 meter Late middeleeuwen: Motte: Opperhof niet meer zichtbaar, Neerhof: nu kerk en kerkhof, 8-vormige gracht: burcht en kerk, structuur enkel nog zichtbaar in de rondvormige aanleg van het kerkhof. Niet zeker dat het wel om een castrale motte gaat (geen ophoging zichtbaar van opperhof) – Rechthoekig gebouw, waarvan de funderingen uit Doornikse kalksteen

	of baksteen bestaan – Gracht, aangesneden tijdens opgraving, vulling: baksteenpuin Bron: Callebaut D., 1980, De burcht van de heren van Eine, Archaeologia Belgica 223, pp. 118-121.
503478	Opgraving (1983, 1999); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: Bij de opgraving van het woonareaal in 1983 werden sporen van houtbouw aangetroffen, verschillende kuilen en een silo Late middeleeuwen: donjon: er konden 3 fasen onderscheiden worden: 1) de bouw van de toren (281 scherven) 2) aanleg van vloer in Doornikse kalksteen (335 scherven) 3) herinrichting van de toren (85 scherven) Het archeologisch materiaal dateert de toren in de 2de helft van de 14de eeuw. Mogelijk moet de oudere toren elders in de buurt gezocht worden. Er kon een gracht vastgesteld worden ten zuiden van de toren. 16e eeuw: gesloten hoeve met toren (zie grondsporen) rond een open binnenplaats. Toegangspoort dateert uit de 18de eeuw Bron: Lemay N. & Roels E. 2003, De toren van het Torregoed in Heurne (gem. Oudenaarde, prov. Oost-Vlaanderen), in: Archeologie in Vlaanderen VII 1999/2000, pp. 115-130
503485	Opgraving (1995, 2000) – Controle van werken (2002) – Natuurwetenschappelijk onderzoek; NK: 15 meter Romeinse tijd: stelsel van greppels haaks op elkaar; dienden mogelijk voor het draineren van ontgonnen land en de afbakening van percelen. Vroege middeleeuwen: In oorsprong Ottoonse bidplaats in Maaslandse bouwstijl, tribune op eerste torenverdieping; gebouwd in Doornikse kalksteen. Het is een basilicale kerk met twee koren (atypisch voor Vlaanderen). Tussen toren en schip: muraalboog (in oorsprong driedubbele arcade) met nog goed bewaarde bepleistering en muurbeschildering (gaat terug tot 11de eeuw). De vellingsdatum van de dakkaphouten kunnen in 1175-1185 gesitueerd worden. – laag kalkmortel waarin kleine Doornikse kalksteen verwerkt zat; kan geïnterpreteerd worden als Ottoonse vloer, restant van altaarsokkel in oostbouw, resten van een brandlaag. Mogelijk was de kerk op het moment van de brand in de 12de eeuw ook in gebruik als graanopslagplaats. Er werd verkoold graan teruggevonden. Braakballen van uilen: wijzen op leegstand na de brand. Oventje met loodresten: waarschijnlijk in verband te brengen met herstellingswerken aan de kerk. – 180 skeletten van zowel baby's, kinderen als volwassenen waarvan enkele in bijzondere context: antropomorfe graven, bepleisterde

	grafkuil. Bij 13-tal graven bleef organisch materiaal bewaard (textiel, haar, vijgenpitten) Late middeleeuwen: kuil met consumptieafval Bron: Callebaut D. 1992, De Sint-Laurentiuskerk van Ename (stad Oudenaarde, prov. Oost-Vlaanderen): een vroeg-11de-eeuws symbool van stabilitas regni et fidelitas imperatoris, in: Archeologie in Vlaanderen II, pp. 435-470; Ameels V. e.a. 2003, Ename - Sint-Laurentiuskerk (O.-Vl.), in: Archaeologia Mediaevalis jg. 26, pp. 6-7
508008	Opgraving (1992); NK: 15 meter Late middeleeuwen: percelering met in de vulling scherven en beenderresten. De Groote 2008 spreekt van grachten uit de volle en late middeleeuwen die mogelijk in verband kunnen gebracht worden met de afbakening van het kerkperceel. Bron: Callebaut D., De Groote K., Van Der Donkt M.C. & Moens J., 1993. Archeologisch onderzoek in Ename (O.-Vl.). Archaeologia Mediaevalis, 16, 1, pp. 36-37.

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

501380	Indicator cartografie; NK: 150 meter Nieuwe tijd: vierkantshoeve
503491	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: kerk
503504	Indicator cartografie; NK: 15 meter Onbepaald: site met walgracht
507149	Indicator cartografie; NK: 15 meter Onbepaald: Circulaire structuur, gevormd door boogvormige verlopende wegen, die op de Schelde aansluiten (250m doorsnede)

Veldprospecties

500222	Veldprospectie (1971); NK: 150 meter Romeinse tijd: bouwmateriaal
500375	Veldprospectie; NK: 150 meter Neolithicum: lithisch materiaal Romeinse tijd: aardewerk
508232	Veldprospectie (1992); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Late middeleeuwen: aardewerk
508236	Veldprospectie (1992); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal
508237	Veldprospectie (1992); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Late middeleeuwen: aardewerk
508238	Veldprospectie (1992); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Romeinse tijd: aardewerk Late middeleeuwen: aardewerk
508239	Veldprospectie (1992); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal
508240	Veldprospectie (1993); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Late middeleeuwen: aardewerk Onbepaald: kraaltje
508241	Veldprospectie (1993); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal Romeinse tijd: aardewerk Late middeleeuwen: aardewerk
508277	Veldprospectie; NK: 15 meter Steentijd: 3 silexen

	Late middeleeuwen: 6 fragmenten middeleeuws grijs
508278	Veldprospectie; NK: 15 meter Steentijd: 3 silexen, fragment gepolijst bijl Late middeleeuwen: 6 fragmenten middeleeuws grijs
508282	Veldprospectie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: aardewerk
508287	Veldprospectie (1992); NK: 15 meter Steentijd: lithisch materiaal

Metaaldetectie

216472	Metaaldetectie; NK: 15 meter Nieuwe tijd: 5 musketkogels
218846	Metaaldetectie; NK: 15 meter 19e eeuw: bikkel scherven
219014	Metaaldetectie; NK: 15 meter 18e eeuw: munten, pijpekopje
219434	Metaaldetectie; NK: 15 meter 18e eeuw: concentratie musketkogels

Toevalsvondst

503481	Toevalsvondst; NK: 150 meter Neolithicum (of Bronstijd): gepolijste vuurstenen bijl
503483	Toevalsvondst; NK: 15 meter Volle middeleeuwen: Bij verwarmingswerken in de kerk stootte men op de overblijfselen van de Romaanse voorganger: crypte: fresco's, bepleisterde zuilen met fresco's

Luchtfotografie

156880	Luchtfotografie; NK: 15 meter Onbepaald: Circulaire structuur met diameter van ca. 250m. Sporen in de percelering zijn relict van gracht en wal-structuur

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Op het moment dat de Schelde nog een verwilderde rivier was, doorkruisten de eerste mensen reeds het huidige Vlaamse grondgebied. Door archeologisch onderzoek zijn in Vlaanderen steeds meer vondsten gekend uit het Midden-Paleolithicum. Naast verspreide losse vondsten zijn ook een aantal grotere vindplaatsen gekend, die resten betreffen van tijdelijke kampementen waar een groep nomadische Neanderthalers herhaaldelijk vertoefden. Deze kampementen zijn voornamelijk aangetroffen aan plateauranden die een goed uitzicht boden op de brede omgeving. Desalniettemin zakte de paleolithische jager ook af naar de valleien. Getuige hiervan zijn frequente ontdekkingen van paleolithsische artefacten bij baggerwerken langsheen de Schelde (Blaarmeersen Gent, Ringvaart Merelbeke, …).[5]

Gedurende het mesolithicum diende de mens zich aan te passen aan het leven in een bosrijke omgeving. De mesolithische mens werd door het verspreid voorkomen van wild wellicht gedwongen steeds vaker en over grotere afstanden te migreren. Naast jagen en voedsel verzamelen was ook de visvangst van groot belang. Een indicatie voor het belang van de visvangst is op te merken in de geografische positie van de kampementen. Ter hoogte van de alluviale site van Oudenaarde kon een directe relatie tussen de mesolithische bewoning en de Schelde vastgesteld worden. Beide vindplaatsen bleken aangelegd op lage langgerekte zandruggen van de kronkelwaardruggen van de laatglaciale meanderende Schelde.[6]

Vanaf het neolithicum ging de mens voor het eerst een actieve invloed uitoefenen op de natuurlijke processen. Langhseen de Schelde zijn op tientallen locaties nederzettingesresten teruggevonden die aantonen dat de neolithisatie van het gebied plaats had rond ca. 6500 jaar geleden. De nederzettingen blijken ingeplant te zijn op strategische hoogtes met een wijd uitzicht op de lagergelegen Scheldevallei.[7] Meestal werden kleine landtongen uitgekozen met steile flanken als bescherming. Op de hoger gelegen zone ten westen van het projectgebied is bij een mechanische prospectie een mogelijke gebouwplattegrond uit het neolithicum vastgesteld, gecombineerd met een ruim aantal lithische fragmenten (CAI ID 211292).[8] Ook op de overgang van de hogere gelegen gronden en de Scheldevallei werden bij een opgravingscampagne laat-neolithische artefacten gerecupereerd (CAI ID 501031).[9]

Eertijds was Eine een west-oost georiënteerde landtong. In de middeleeuwen werd de ham kunstmatig ingericht tot een achtvormig omgracht gebied. Het opperhof is thans doorsneden door de spoorweg, het neerhof groeide uit tot de dorpskern met de Sint-Eligiuskerk. Het oorspronkelijke dorpscentrum lag ten westen van het kerkareaal, op de overgang van het alluvium van de Schelde naar de lemige zandgronden. Het alluvium zelf werd als drassige weiden gebruikt. Eine behoorde in de 7^{e} eeuw tot het bisdom Kortrijk, door haar ligging op de linkeroever van de Schelde.[10]

[5] Van Strydonck, M & De Mulder, G. 2000. De Schelde: het verhaal van een rivier, Leuven, pp. 21-23
[6] Van Strydonck, M & De Mulder, G. 2000. De Schelde: het verhaal van een rivier, Leuven, pp. 40-41
[7] Van Strydonck, M & De Mulder, G. 2000. De Schelde: het verhaal van een rivier, Leuven , pp.49-50
[8] De Logi A., De Kreyger F., Heynssens N. 2015: Oudenaarde - Heurnestraat. Archeologisch vooronderzoek - februari tot april 2015, DL&H-Rapport 22, Deinze.
[9] Ameels V. e.a. 2003, Recent Steentijdonderzoek in de regio Oudenaarde (Oost-Vlaanderen, België), in: Notae Praehistoricae 23, pp. 61-65;
[10] Inventaris Onroerend Erfgoed

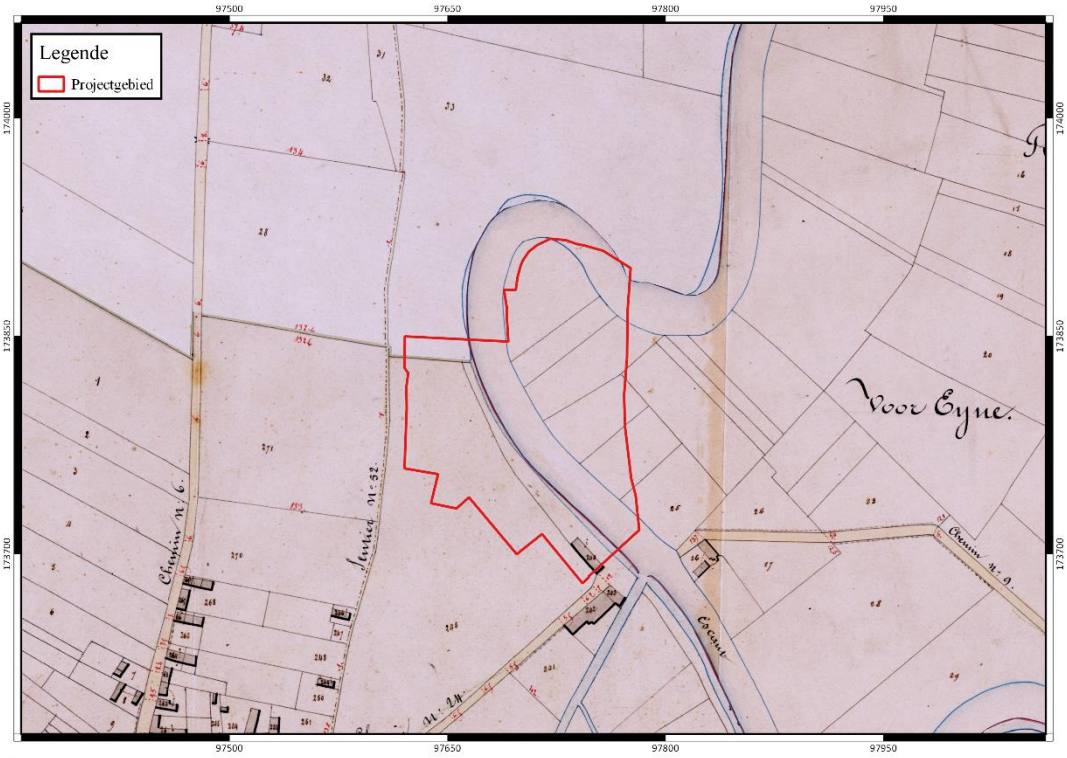
1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

Op de Ferrariskaart is duidelijk te zien dat het plangebied zich situeert in het alluvium van de Schelde. Ten westen van het plangebied, aan de overzijde van de steilrand geeft de kaart bewerkte gronden weer. Het terrein wordt aangesneden door een Scheldemeander. De locatie van deze waterloop binnen de projectgrenzen is op heden nog steeds te herkennen als lager gelegen zone op het DHMV. Het noordelijk deel van de Meander is tot op heden bewaard.

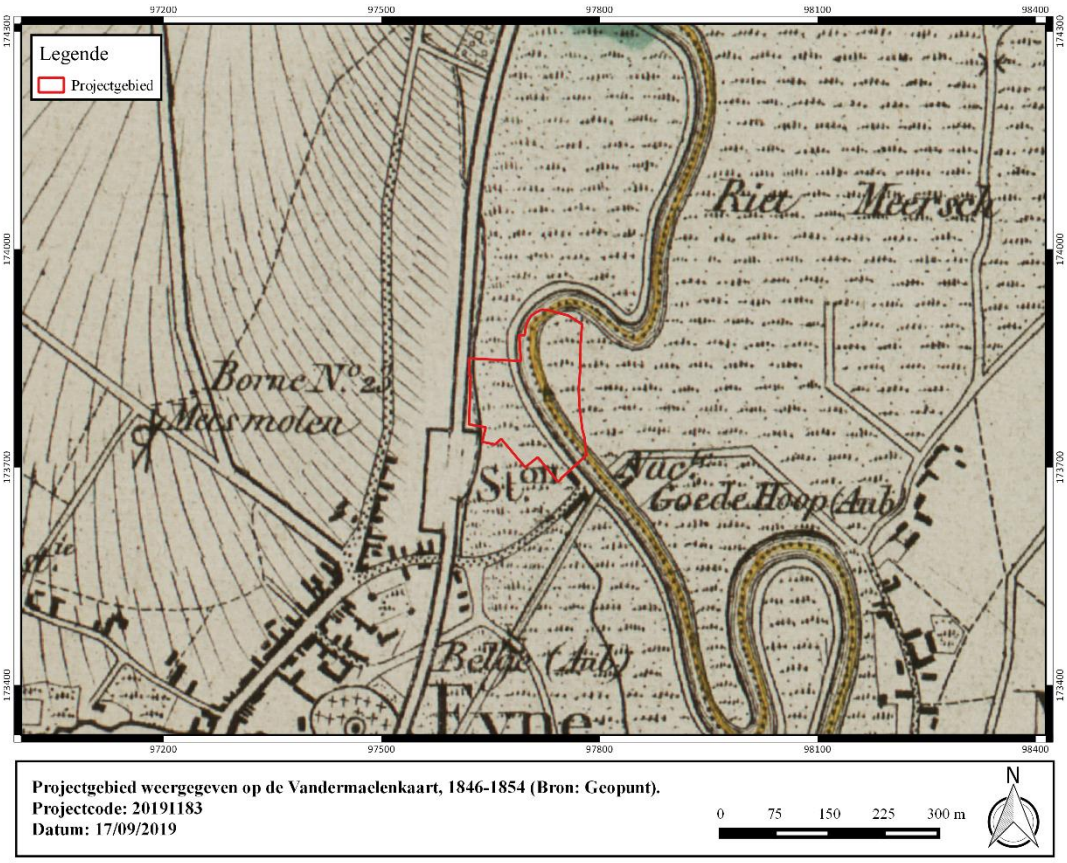
Ook op de 19e-eeuwse kaarten is de Scheldemeander nog duidelijk waar te nemen. In het zuidelijk deel van het onderzoeksterrein is een gebouw weergegeven. De Vandermaelenkaart karteert het plangebied nog steeds als lager gelegen meersgebied dat zich duidelijk afscheidt van de bewerkte gronden via een steile rand. Het meersgebied is aangeduid met de benaming *Rietmeersch.* Op de kaart van 1884 is de Schelde ter hoogte van het plangebied rechtgetrokken en wordt de meander afgescheiden van de rivier. In de binnenbocht van de meander is een hoger gelegen terrein waar te nemen. Mogelijk werd bij de uitgraafwerken in functie van de rechttrekking van de Schelde baggerspecie op het plangebied gedeponeerd. Op de topografische kaart van 1910 is reeds duidelijk bebouwing waar te nemen langsheen de zuidzijde van het plangebied. De Scheldemeander is nog niet gedempt.

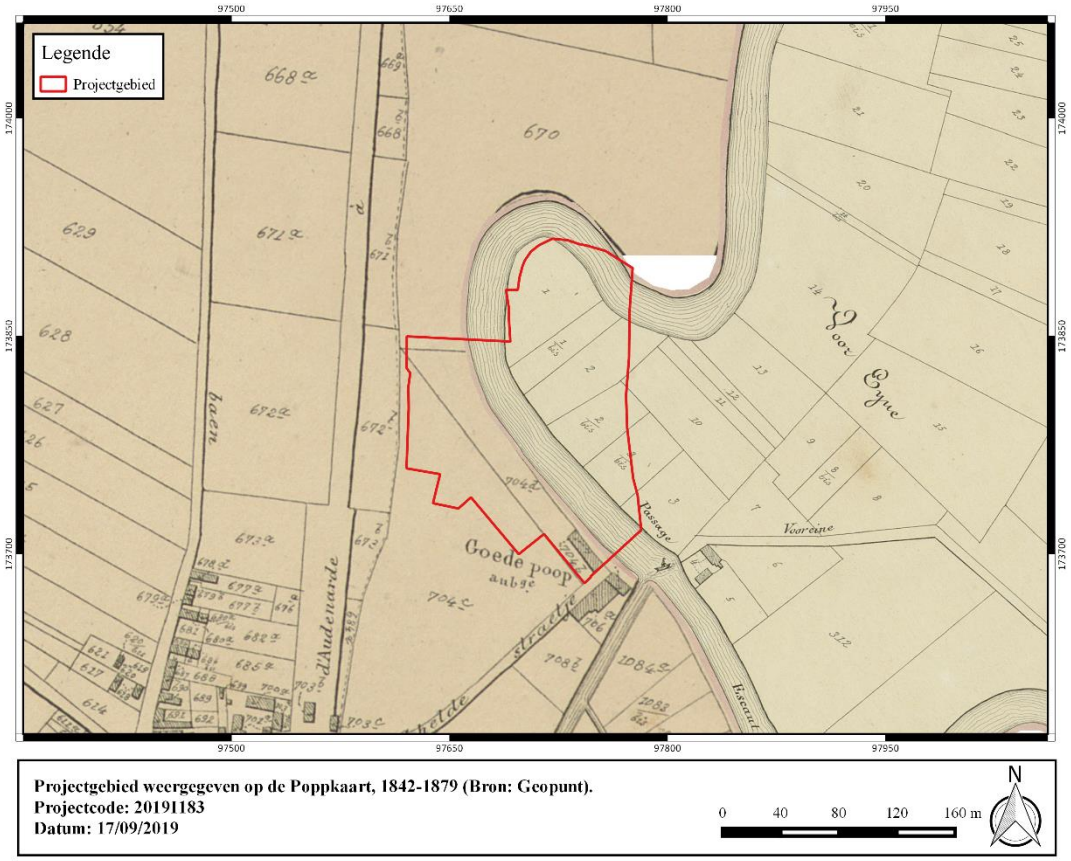
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

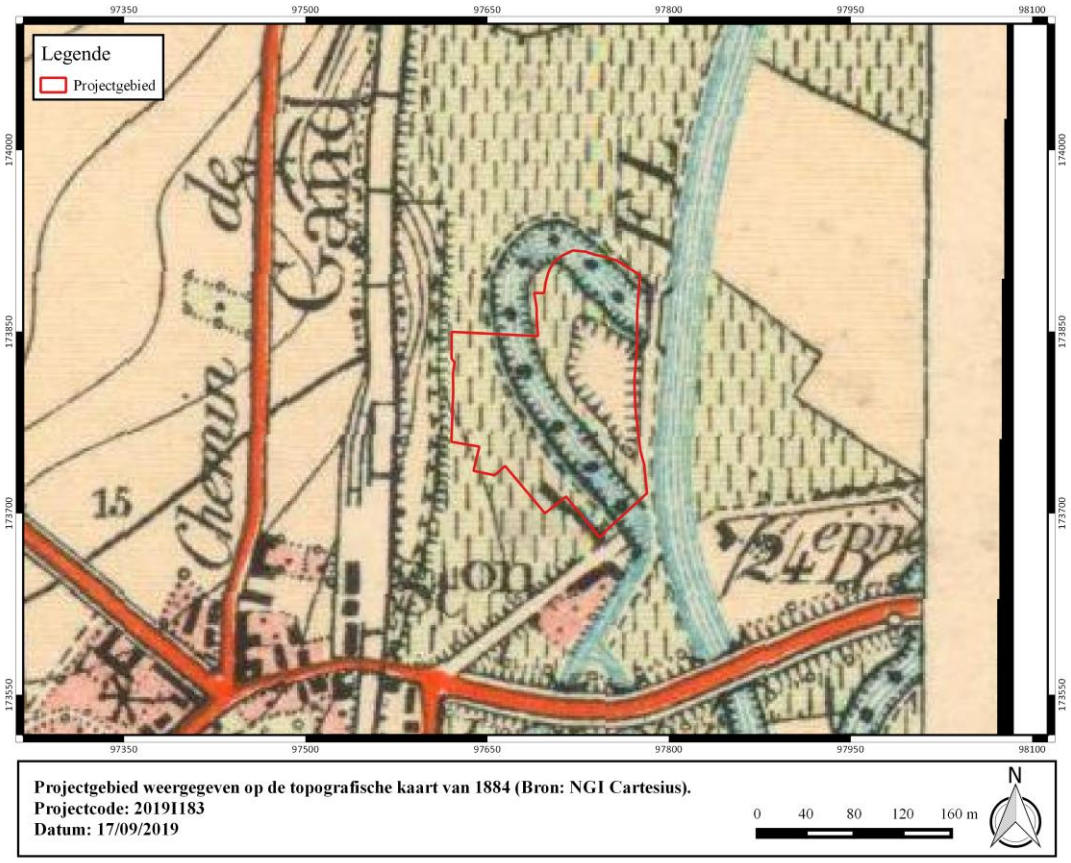
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

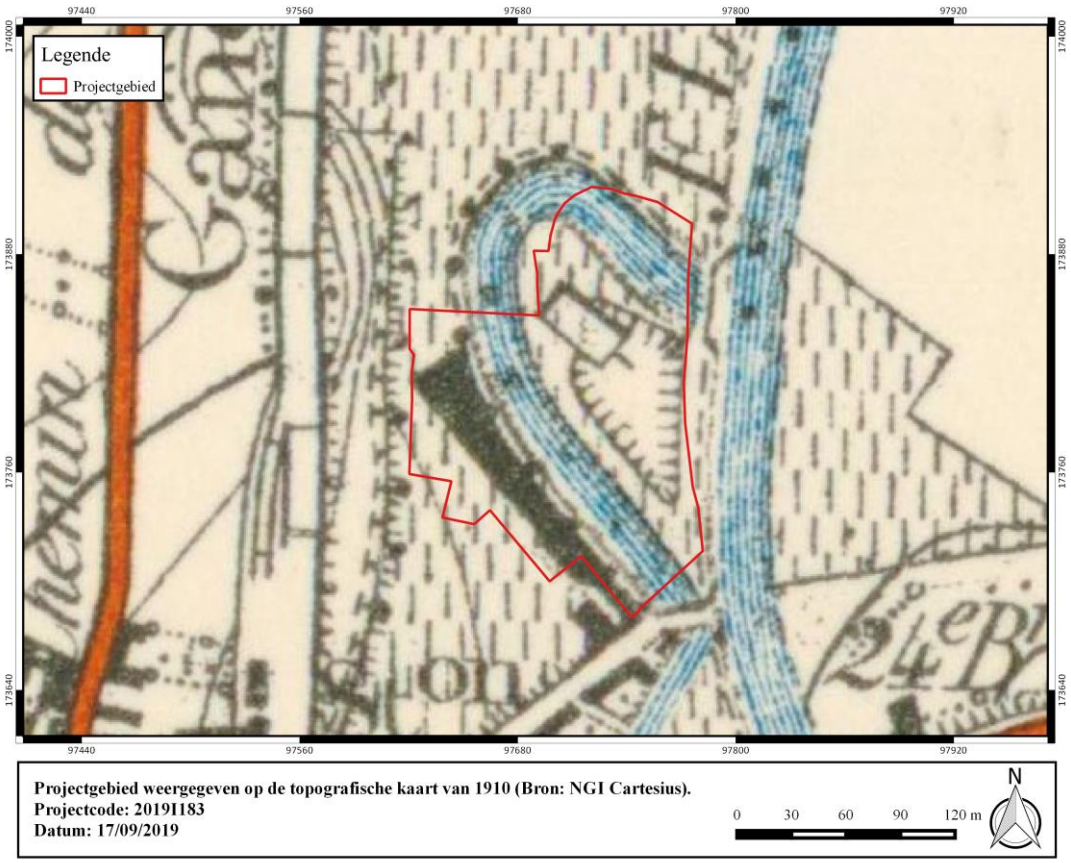
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

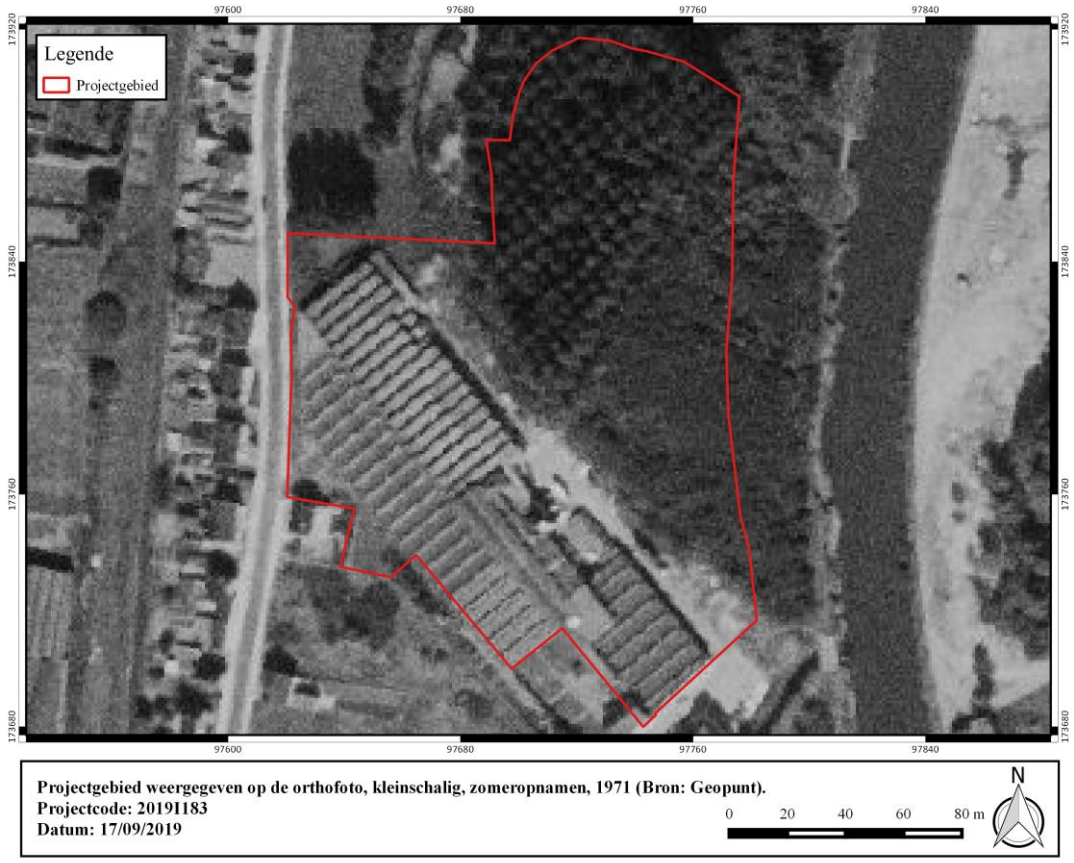
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1884 (Bron: NGI Cartesius).

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1910 (Bron: NGI Cartesius).

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

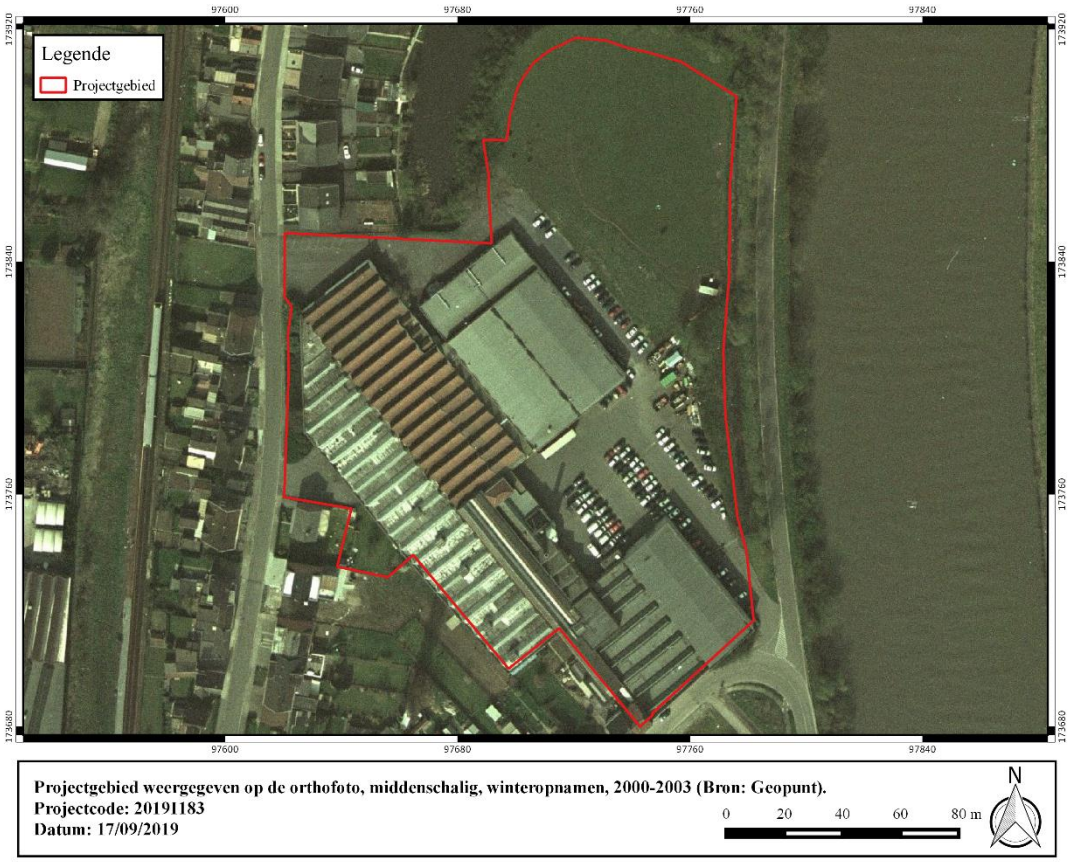
De sequentie orthofoto's geeft een duidelijke evolutie weer in het bodemgebruik binnen de projectgrenzen gedurende de laatste decennia. Op de orthofoto van 1971 is te Scheldemeander gedempt. Het oorspronkelijke verloop is wel nog duidelijk waar te nemen. Aan de westzijde van de waterloop is een omvangrijk gebouw zichtbaar, aan de oostzijde situeert zich dichte vegetatie in de vorm van boomgroei. In de jaren '80 wordt het gebouwenbestand uitgebreid in oostelijke richting. Aan de oostzijde van het terrein wordt de vegetatie gerooid en ingericht als graszone. Deze toestand is bewaard tot op heden. Thans is ca. 1, 18 ha van het terrein bebouwd, bijkomend is ca. 6300 m² verhard. De noordelijke sector van het plangebied bestaat uit grasland en is braakliggend. De bebouwing betreft het voormalige gebouwenbestand van het automatiseringsbedrijf Alvey. Het bedrijf levert magazijn-, palletiseer- en distributiesystemen.

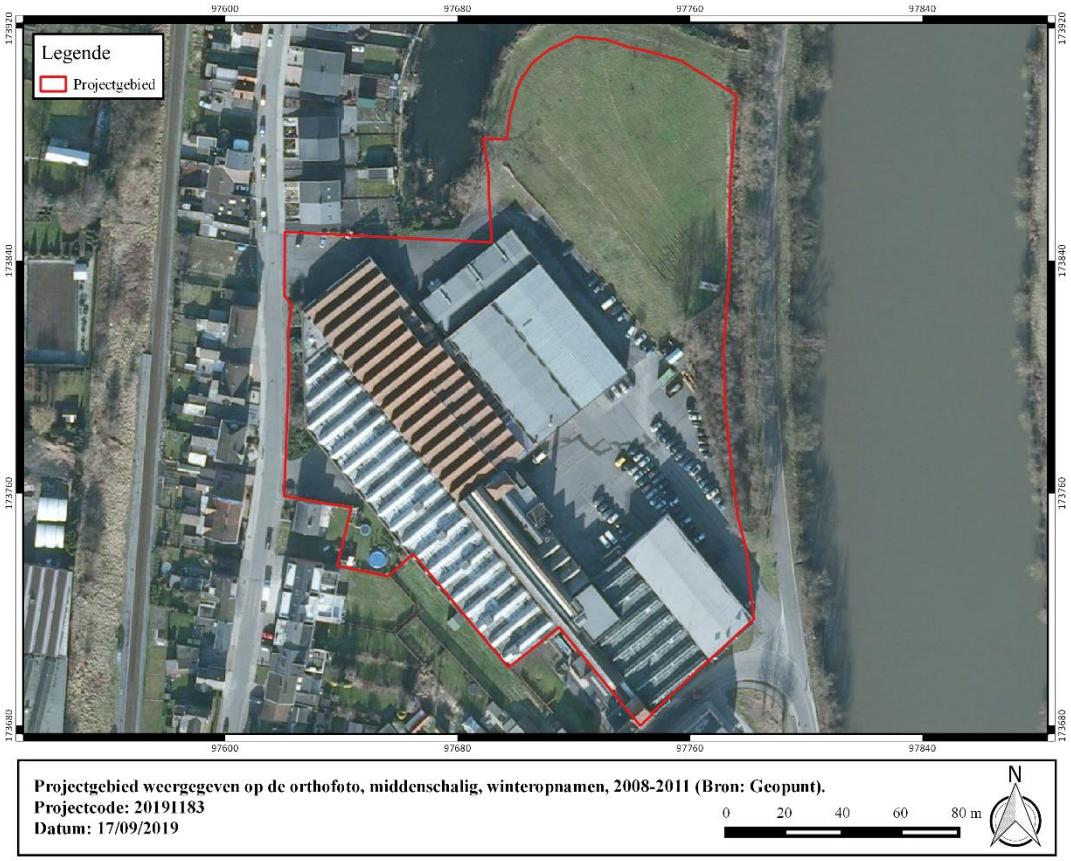
Figuur 20: projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

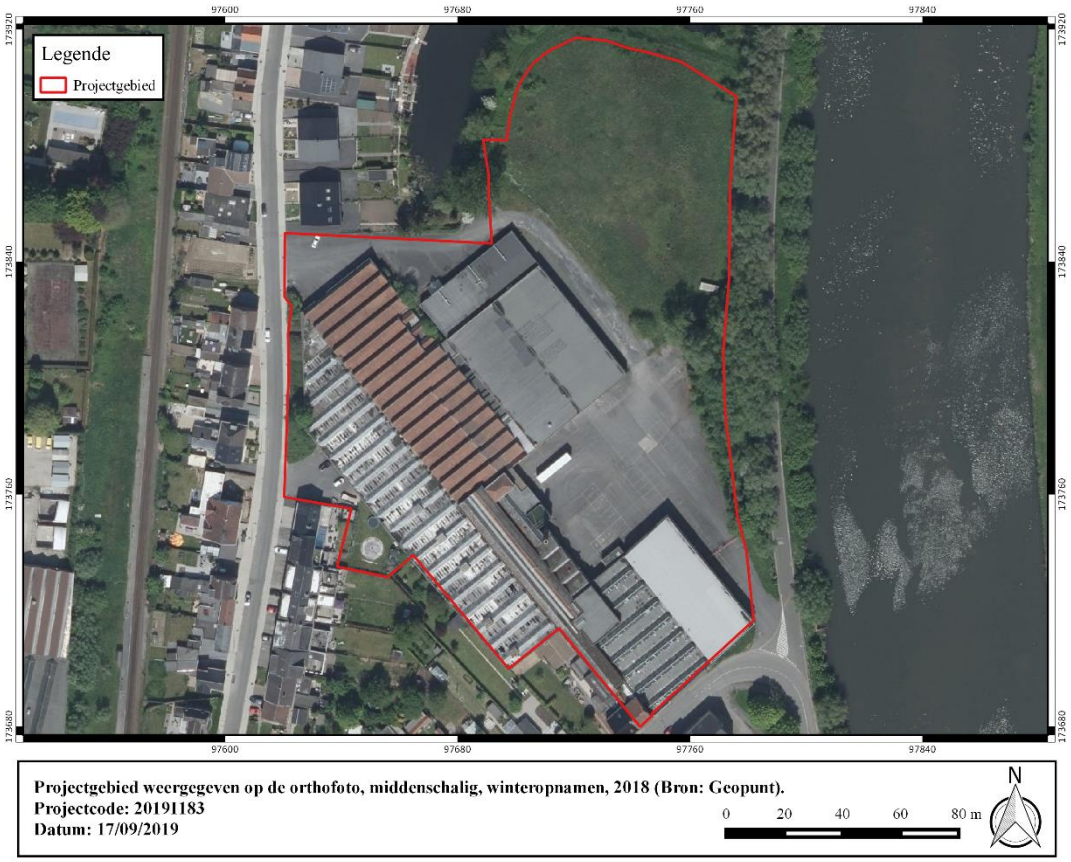
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2018 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de sloop van de aanwezige bebouwing en het bouwrijp maken van een terrein aan de Misweg 23 te Eine, deelgemeente van Oudenaarde. Het onderzoeksgebied is ca. 2,53 ha groot, de geplande werken hebben betrekking op een oppervlakte van ca. 1,8 ha. Op het noordelijk, braakliggend gedeelte zijn geen ingrepen voorzien.

Eine is gelegen op de linkeroever van de Schelde. Het onderzoeksgebied zelf bevindt ter hoogte van een gedempte buitenbocht in de rivier. Dit is duidelijk zichtbaar op het DHMV. Tijdens de jaren ’70 werd de Schelde er rechtgetrokken. De Quartairgeologische kaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied dan ook een profielopbouw weer van fluviatiele afzettingen van het Holoceen die rusten op fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan. Vermoedelijk ontbreken de laat-Pleistocene eolische afzettingen. De bodemkaart geeft bebouwing weer in de oostelijke helft van het onderzoeksgebied, het overige deel wordt gekarteerd als ‘sterk vergraven grond’, hetgeen niet hoeft te verbazen. Op het terrein is een boring aangegeven door DOV. Hierbij wordt gewag gemaakt van 6m ‘aangebrachte grond’. Beide gegevens wijzen aldus op een sterk vergraven, opgevuld terrein[11].

De cartografische bronnen wijzen op een ruraal en open karakter van de omgeving. De historische kern van Eine bevindt zich ten westen van het onderzoeksgebied, op de rand van het alluvium van de Schelde. Op de Ferrariskaart is binnen de grenzen van het onderzoeksgebied te zien hoe het terrein doorsneden wordt door de Schelde. Wat onmiddellijk opvalt is de scherpe grens tussen het hoger gelegen akkergebied en het lager gelegen moergebied in het oosten. Deze steilrand is nog steeds duidelijk zichtbaar op het hoogtemodel. De bebouwing concentreert zich op de hogere en drogere terreinen ten westen van het onderzoeksgebied, hoewel op de Kabinetskaart net ten zuidoosten van het terrein een kleine structuur is afgebeeld. In deze situatie is pas verandering merkbaar op de topografische kaart van 1884 waarbij duidelijk te zien is hoe de Schelde is gekanaliseerd en de meander binnen de grenzen van het onderzoeksgebied is afgesloten. Op de topografische kaart van 1910 is in het westelijke deel van het onderzoeksgebied bebouwing afgebeeld. De meander is nog steeds afgebeeld. Op de orthofotosequentie is te zien hoe de resterende meander is gedempt. Tegen de zuidwestelijke grens van het onderzoeksgebied is reeds een groot gebouw aanwezig. Deze bebouwing en verharding is op het luchtbeeld van de jaren ’80 gevoelig uitgebreid. Het noordelijke terreindeel blijft in gebruik als groenzone.

Op het onderzoeksgebied zijn geen archeologische waarden gekend. In de ruime omgeving van Eine zijn echter een groot aantal archeologische vindplaatsen vastgesteld. Ten zuiden van het onderzoeksgebied, in het alluvium, werd eind de jaren ’70 het restant van een laatmiddeleeuwse nederzetting en bijhorend areaal ondezocht. Hierbij werden resten van de kerk en het kerkhof op het neerhof onderzocht waarbij een tweeledige gracht werd aangesneden. Er kan niet met zekerheid gesteld worden dat het een typische castrale motte betreft (CAI 501321). Net ten zuiden hiervan werden bij een proefsleuvenonderzoek aan het Eineplein enkele restanten aangesneden van vroegmoderne bewoning (CAI 162334). Ten noordwesten van het onderzoeksgebied, op hoger gelegen terrein, werden bij een proefsleuvenonderzoek in 2015 resten van neolithische bewoning onderzocht. Het betreft vermoedelijk een plattegrond van een structuur met standgreppel. Enkele (paal-)kuilenclusters en greppels. Hierbij werden verschillende vuurstenen artefacten gerecupereerd (CAI 211292). Een proefsleuvenonderzoek dat uitgevoerd werd in 2008 net ten noorden van deze neolithische concentratie bracht echter geen archeologisch relevante relicten aan het licht (CAI 150454). Aan de overzijde van de Schelde is vooral de abdijsite van Ename een belangrijke archeologische site. Tijdens

[11] DOV Boorrapport, proefnummer kb29d84e-B155

verschillende onderzoekscampagnes vanaf het eind van de jaren ’70 werden er vondstmateriaal uit het neolithicum en metaaltijden gerecupeerd evenals resten van het vroegmiddeleeuwse castrum, de kerk, de haven en sporen van het leven in de laatmiddeleeuwse abdij onderzocht. De analyse van het vondstmateriaal en de verschillende structuren bracht een schat aan informatie aan het licht over de consumptiepatronen van de monniken in de late middeleeuwen en jongere perioden (CAI 501031). Naast de gekende archeologische sites zijn op het kaartbeeld eveneens cartografische indicatoren opgenomen die wijzen op laatmiddeleeuwse infrastructuur. In de omgeving zijn eveneens een aantal veldprospecties uitgevoerd waarbij lithische artefacten en aardewerk uit de Romeinse periode en middeleeuwen zijn gerecupereerd. Tevens werd ten noordoosten van het onderzoeksgebied, op de rand van de riviervallei door middel van luchtfotografische prospectie een circulaire structuur met een diameter van ca. 250m herkend. Archeologisch onderzoek nabij deze structuur in de jaren ’80 bracht resten van volmiddeleeuwse bewoning aan het licht (CAI 156880 & CAI 40109). Kort gesteld wijzen de gekende waarden op menselijke aanwezigheid sinds het neolithicum. De sporen van bewoning op de linkeroever van de Schelde situeren zich allen op het hoger gelegen plateau.

Concreet dient ter hoogte van het onderzoeksgebied uitgegaan te worden van een beperkte trefkans inzake archeologisch erfgoed. Hoewel indicatief van karakter wijzen de gekende waarden erop dat de gekende bewoning sinds het neolithicum zich situeert op hoger en droger gelegen terrein ten westen van de steilrand, hetgeen niet hoeft te verbazen. Vermoedelijk was het terrein in het verleden niet geschikt voor bewoning. Daarnaast geeft de bodemkaart aan dat het er op een groot deel van het terrein dient uitgegaan te worden van een vergraven bodem. Dit gaat vermoedelijk terug op de gedempte Scheldemeander. Vanwege deze eerder beperkte verwachting inzake resten van menselijke bewoning, de gegevens van de bodemkaart en de beperkte diepgang van de geplande werken wordt verder onderzoek als weinig zinvol beschouwd.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2019

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.